

KABBÂNÎ, Nizâr

(نزار قباني)

Nizâr b. Tevfik Kabbânî
(1923-1998)Suriyeli şair,
gazeteci ve diplomat.

21 Mart 1923 tarihinde orta halli bir ailenin çocuğu olarak Dimaşk'ta doğdu. Arap tiyatrosunun kurucularından Ahmed Ebû Halîl el-Kabbânî ile (ö. 1902) *Semerâtü'l-fünûn* dergisinin ve Cem'iyetü'l-makâsidi'l-hayriyyeti'l-İslâmiyye'nin kurucusu Abdülkâdir el-Kabbânî'nin de (ö. 1935) mensup olduğu bir ailedendir. Öğrenimini lisenin sonuna kadar Dimaşk'ta el-Külliyetü'l-ilmîyyetü'l-vataniyye ve Medresetü't-tehiz'de yaptı. Ardından Dimaşk'taki Suriye Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne girdi. Buradan mezun olunca 1944'te Suriye'nin Kahire Büyükelçiliği'nde çalışmaya başladı, bu görevi 1948 yılına kadar devam etti. 1948-1966 yıllarında İstanbul, Londra, Beyrut, Pekin ve Madrid'de diplomat olarak görev yaptı. 1966'da emekliye ayrılarak Beyrut'a yerleşti. 1967 Haziranında Araplar'ın İsrail karşısında uğradıkları yenilginin öfkesiyle kaleme aldığı *Hevâmiş 'alâ defteri'ne- nekse* (bozgun notları) başlıklı şiir kitabı şairin Mısır'la arasının açılmasına yol açtı. Bu yıl içinde Beyrut'ta kendi adını taşıyan bir yayınevi kurdu ve Bağdat'ta tanıştığı ikinci eşi Belkîs er-Râvî ile evlendi; ancak Beyrut'ta Irak Büyükelçiliği'ne düzenlenen bombalı saldırıda eşi hayatını kaybetti (1981). Gerek bu olay gerekse şiirlerinde sert bir dille eleştirdiği Arap yöneticilerinin tutumunu Kabbânî'yi daha ihtiyatlı davranmaya sevketti. Son yıllarında Londra'da yayımlanan *el-Hayât* gazetesinde on beş günde bir yazıları ve şiirleri çıktı. Hem Arap dünyasını hem modern bilim ve teknoloji uygarlığını insanî ve ilâhî değerler adına yoğun bir eleştiriye tâbi tuttu. Nizâr Kabbânî 30 Nisan 1998 tarihinde Londra'da vefat etti, cenazesi Dimaşk'a getirilerek aile mezarlığına gömüldü.

Çocukluk ve gençlik yıllarında resim ve müzikle uğraşan Kabbânî sonunda şiirde karar kılmış, 1939 yılından itibaren şiir yazmaya başlamış, ancak bir şair olarak ilk çıkışını henüz Hukuk Fakültesi öğrencisi iken yayımladığı *Qâlet li es-semrâ*² adlı şiir kitabı ile yapmıştır. Anlatımıyla olduğu kadar muhtevasıyla da -özellikle kadına ve cinselliğe yaklaşımındaki cesaretiyle- geleneksel şiir ve ahlâk anlayışının sınırlarını zorlayan bu eser II. Dünya

Savaşı kuşağının yaşadığı kaygı, kayboluş ve duygusal bastırılmışlığın cüretli bir yorumu niteliğindedir. Kabbânî'nin kitabı muhafazakâr çevrelerin tepkisini çekmiş, şekil ve muhteva açısından geleneksel Arap şiir tarzından bir sapma olarak değerlendirilmiştir. Bu rahatsızlık ve karşı çıkışlar üzerine şair Arap halkının bilinç ve duygularını korku ve yılmaktan, içine düştüğü ikilemden kurtarmaya çalıştığını ileri sürmüştür. Kabbânî ilk dönem şiirlerinde eski belâgat putlarını yıkmaya çalışmış, kendi kuşağının duygusal sorunlarını açık biçimde ortaya dökmekten çekinmemiştir. Bu sebeple bazıları onun şiirlerinde, tarihin girdaplarında ve taklitçilikte hapsolüp kalmış Arap gençliği için bir çıkış yolu görmüşlerdir. Kabbânî'nin coşkun tabiatından fıskıran, özgün bir anlatımla yazılmış şiirleri Arap dünyasının hemen her yerinde yayılmış, yirmiyi aşkın şiiri başta Muhammed Abdülvehhâb olmak üzere bestekârlarca bestelenmiş, Ümmü Külsüm'dan Mâcide Rûmî'ye kadar şarkıcılar tarafından okunagelmıştır.

Kabbânî'nin şiirlerinde genellikle kadın ve siyaset olmak üzere iki ana tema ele alınmıştır. Kadın konusu sanat hayatının bütün safhalarında yer alır ve gelişim bakımından süreklilik gösteren en geniş temadır. Siyasal şiirlerinde ise çağdaş Ortadoğu Arap ülkelerinin (Filistin, Mısır; Arap-İsrail savaşı vb.) siyasî meseleleri üzerinde durulmuştur. İsrail'in Filistin topraklarını işgalinden sonra kaleme aldığı "el-Kuds" adlı şiir onun en ünlü şiirlerindedir. Birçoklarıncı kadın şairi, Arap milletinin şairi ve bütün nesillerin şairi diye nitelendirilen Kabbânî'nin ilk şiirlerinde daha ziyade sembolizmin hâkim olduğu görülür. Ayrıca şiirine yakından bakıldığında bunların varoluşsal bir özellik taşıdığı da göze çarpar. Kabbânî'nin şiirlerinin birçoğu İslâm'ın temel hükümleri ve inanç esaslarına aykırı görülmüş, Saîd b. Nâsir el-Gâmidî, "Nizâr Kabbânî ve'l-harb 'ale'l-'aakîde ve's-şer'â" başlıklı yazısında bu

Nizâr
Kabbânî

noktaları örnekleriyle ortaya koymuştur (bk. bibl.).

Türkiye'de Kabbânî, muhtemelen ilk defa Nuri Pakdil'in hazırladığı *Çağdaş Arap Şiiri: Güldeste*'de (Ankara 1976, 1998) "Doğu" başlıklı şiiriyle yer almıştır. Turan Koç'un Türkçe'ye çevirdiği bazı şiirleriyle İbrahim Demirci'nin çevirdiği şiir ve yazıları *İşgal Altında* adlı eserle (Kayseri 1996) *Yedi İklim, Çerağ, Edebiyat, Hece* gibi dergilerde yayımlanmıştır. Rıza Halilov – Aysel Ergül tarafından, *Gözleminin Mavi Limanında; Aşk-Kadın-Hüzün Şiirlerinden Seçmeler* adıyla bazı şiirleri ve şiir kitapları Türkçe'ye tercüme edilmiştir (İstanbul 2002). Salih Tur *Nizâr Kabbânî: Hayatı, Sanatı ve Şiirleri* başlıklı bir doktora tezi hazırlamış (2005, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), Aysel Ergül Keskin de *Şiirin Galip, Aşkın Devrik Kralı Nizâr Kabbânî'de Aşk ve Kadın* başlıklı geniş kapsamlı bir monografi kaleme almıştır (Ankara 2006).

Kabbânî'nin hayatı, şiirleri ve şiir anlayışı, siyasî görüşleri üzerine çok sayıda araştırma, eleştiri ve inceleme eseri yazılmış olup bazıları şunlardır: İliyyâ Selîm Hâvî, *Nizâr Kabbânî: Şâ'irü'l-mer'e, Şâ'iru kadîyye ve iltizâm* (I-II, Beyrut 1972, 1981); Hristo Necm, *en-Nercisiyye fi edebi Nizâr Kabbânî* (Beyrut 1983); Abdurrahman Muhammed Abdürrâzık el-Vâsîfî, *Nizâr Kabbânî: Şâ'iren siyâsiyyen* (1989, 1995, 2004); Suad Abdalkabir, *Shaping Women's Identity in Kabbânî's Poetry* (London 1996); Ahmed Ziyâde, *Nizâr: Şâ'irü'l-ħub ve'l-mer'e ve's-siyâse: Mâ lehü ve mâ 'aleyh* (Kahire 1996); Nancy Amra, *Kabbânî: Şâ'irü'l-mer'e* (Amman 1997); Âmir Mübeyyid – Muhammed Kerzûn, *Nizâr Kabbânî, raħîlû kârre şîriyye* (Humus 1998); Muhammed Yûsuf Necm, *Nizâr Kabbânî, Şâ'irun li-küllî'l-ecyâl* (I-II, Beyrut 1998).

Eserleri. Şiirleri: Kabbânî'nin sayıları kırk dördü bulan şiirleri ve şiir kitaplarından bazıları şunlardır: *Qâlet li es-semrâ*² (Dimaşk 1942, 1944); *Tufûletü Nehd* (Dimaşk 1948); *Sâmbâ* (Dimaşk 1949); *Enti li* (Beyrut 1950); *Kaşâ'id* (Beyrut 1956); *Hâbîbetî* (Beyrut 1961); *eş-Şî'r kındîl aħđar* (makaleler ve bazı şiirler, Beyrut 1963); *er-Resm bi'l-kelimât* (Beyrut 1967); *Hevâmiş 'alâ defteri'ne- nekse* (Beyrut 1967; T trc. Ergin Koparan, *Gerileme Kitabına Dipnotlar*, İstanbul 1997); *Yevmiyyâtü imre'e lâ mübâliye* (Beyrut 1968); *Fetħ* (Beyrut 1968); *Şu'arâ'ü'l-'ar- zî'l-muħtelleti'l-Ķuds* (Beyrut 1968);

İfade fi mahkemeti's-şîr (Beyrut 1969); *Mensûrâtün fidâ'iyye 'alâ cüdrâni İsrâ'il* (Beyrut 1969); *Kitâbü'l-Hub* (Beyrut 1970; T trc. Laurent Mignon, *Aşkın Kitabı*, İstanbul 2009); *Kaşâ'id mütevaḥḥiše* (Beyrut 1970); *Lâ* (Beyrut 1970); *Mi'etü risâleti hub* (Beyrut 1970); *Ahlâ kaşâ'idî* (Beyrut 1970); *Eş'ârün ḥârice 'ale'l-kânûn* (Beyrut 1972; T trc. Kemal Yüksel, *Yasak Şiirler*, İstanbul 2002); *İlâ Beyrûti'l-ünşâ ma'a ḥubbî* (Beyrut 1976); *Külle 'âm ve enti ḥabîbetî* (Beyrut 1977); *Üḥibbükî ... üḥibbükî ... ve'l-baḳıyyetü te'tî* (Beyrut 1978); *el-A'mâlû's-şî'riyyetü'l-kâmile* (I-II, Beyrut 1978); *Hâkezâ ektübü târiḥa'n-nisâ'...* (Beyrut 1981); *Ḳâmûsü'l-âşîḳîn* (Beyrut 1981); *Ḳaşıdetü Belḳis* (eşi Belkis'in hâtırası için yazılmıştır, Beyrut 1982); *Eş'ârün mecnûne* (Selîm Berekât'ın seçtiği ve yayımladığı şiirler, Beyrut 1983); *Ḳaşâ'id maḡḏûbün 'aleyhâ* (Beyrut 1986; T trc. İbrahim Demirci, *Gazaba Uğramış Şiirler*, İstanbul 1997); *es-Siretü'z-zâtiyye li-Seyyâf 'Arabî* (London 1987); *Tezevvectüki eyyetühe'l-ḥurriyye* (Beyrut 1988; T trc. Kemal Yüksel, *Seninle Evlendim Ey Özgürlük!*, İstanbul 2003); *Lâ Gâlibe ille'l-ḥub* (Beyrut 1989); *Hel tesmâ'ine şahîle aḥzânî?* (Beyrut 1991); *Hevâmiş 'ale'l-Hevâmiş* (Beyrut 1991); *Ḳaşıdetü Mâyâ* (Beyrut 1993); *el-İnkisâr* (nşr. Yâsir Abdünnebî, Kahire 1998); *Nehrü'l-aḥzân* (T trc. Metin Fındıkcı, *Hüzünlü İrmak*, İstanbul 2000).

İnceleme ve Tiyatro Eserleri: *'Anî's-şîr ve'l-cins ve's-şevre* (şair Münîr el-Akeş'le karşılıklı konuşma, Beyrut 1972); *el-A'mâlû's-siyâsiyyetü'l-kâmile* (Beyrut 1974, 1981); *el-Kitâbe 'amel inḳulâbî* (makaleler, Beyrut 1975); *Yevmiyyâtü medîne kâne ismühâ Beyrût* (son yıllarda Beyrut'taki günlük hayatını anlatan bir denemedir, Beyrut 1977; T trc. İbrahim Demirci, *Ben Beyrut: Bir Kentin Günlükleri*, Ankara 1999); *Şey' mine'n-neşr* (Beyrut 1979); *el-Mer'e fi şî'ri ve fi ḥayâtî* (Beyrut 1981); *Mâ hüve's-şî'r?* (makale, Beyrut 1981); *el-'Aşâfirü lâ teḫlubü te'shirete düḫûl* (Beyrut 1981, şiir, aşk, siyaset, hürriyet, demokrasi, devrim vb. üzerine güzel sözler); *Ve'l-Kelimât ta'rifü'l-ğaçab* (seçme nesirler, I-II, Beyrut 1983); *Cumhûriyyetü cünûnistân: Lübânân sâbiḳan* (Beyrut 1988, üç perdelik oyun); *La'ibtü bi-itḳân ve hâ hiye mefâtiḥ* (London 1990, diyaloglar); *el-A'mâlû'n-neşriyyetü'l-kâmile* ("el-A'mâlû'l-kâmile" serisi içinde VII ve VIII. ciltler, Beyrut 1993). *Kabbânî Kışşatî ma'a's-şî'r: Sire zâtiyye*

adiyla otobiyografisini kaleme almıştır (Beyrut 1973).

BİBLİYOGRAFYA :

Nizâr Kabbânî, *İşgal Altında* (trc. Turan Koç – İbrahim Demirci), Kayseri 1996, Turan Koç'un girişi, s. VII-XIV; a.mlf., *Aşkın Kitabı* (trc. L. Mignon), İstanbul 2000, tercüme edenin girişi, s. 5-8; Sâmî el-Keyâlî, *el-Edebü'l-'Arabîyyü'l-mu'âşır fi Süriyye: 1850-1950*, Kahire 1968, s. 438-449; Hannâ el-Fâhürî, *el-Câmi' fi târiḥi'l-edebî'l-'Arabî: el-Edebü'l-ḥadîs*, Beyrut 1986, II, 686-697; A'lâmü'l-edebî'l-'Arabîyyü'l-mu'âşır (haz. Robert B. Campbell), Beyrut 1996, II, 1084-1087; Rahmi Er, *Çağdaş Arap Edebiyatı Seçkisi (Şiir-Öykü)*, Ankara 2004, s. 63-73; Atif Bedir, "Gazaba Uğramış Şiirler, Nizâr Kabbânî", *Hece*, sy. 12, Ankara 1997, s. 111-112; Ergin Köparan, "Aşk ve Kavga Şairi: Nizâr Kabbânî", *Virgöl*, sy. 9, İstanbul 1998, s. 52-53; Said b. Nâsir el-Gâmîdî, "Nizâr Kabbânî ve'l-ḥarb 'ale'l-'akide ve's-şer'â", *el-Müctemâf*, sy. 1300, Küveyt 1419/1998, s. 45-47; Hasan Âli Bilâl, "Nizâr Kabbânî, kelîmât mülevvâne ba'de'r-raḥîl", *el-Âlem*, sy. 620, London 1419/1998, s. 24-25; Aysel Ergül [Keskin], "Nizâr Kabbânî'nin 'el-Mecd li'd-ḡafâ'iri't-ṭavile" Şiiri Üzerine Yapısal İnceleme Denemesi", *Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, sy. 27, Erzurum 2001, s. 73-87; a.mlf., "Nizâr Kabbânî'nin 'el-Mecd li'd-ḡafâ'iri't-ṭavile", Şiirinin Anlam Yapısı Yönünden İncelenmesi", a.e., sy. 28-29 (2002), s. 59-74; a.mlf., "Nizâr Kabbânî'nin Cumhûriyyetü Cünûnistân-Lubnân sâbiḳan (Deliler Cumhuriyeti) Tiyatrosunun Metin Dramaturjisi I-II", *Doğu Araştırmaları*, sy. 7, Ankara 2011, s. 71-82; sy. 8 (2011), s. 5-16; W. Mansour, "Kabbani's Women: From the Sultan's Wife to the Lady Friend in Exile", *DTCFD*, XLIV/1 (2004), s. 1-15; a.mlf., "Arab Women in Nizâr Kabbani's Poetry", *Comparative Studies of South Asia, Africa and the Middle East*, XXV/2, Durham 2005, s. 480-486; L. Mignon, "İşk ve Aşkın Buluştuğu ve Ayrıştığı Yer: Nizâr Kabbânî ve Cemal Süreyya'nın Şiirinde Sevgili ve Mesaj", *Doğu Batı*, sy. 26, Ankara 2004, s. 111-123; Salih Tur, "Nizâr Kabbânî'nin Aşk Şiirlerinde Annelik", *Nüşa*, VI/20, Ankara 2006, s. 117-132; a.mlf., "Nizâr Kabbânî'nin Aşk Şiirlerinde Narsisizm", *Folklor / Edebiyat*, XIV/53, Ankara 2008, s. 185-208; Süleyman Tülüçü, "Suriyeli Çağdaş Arap Şairi Nizâr Kabbânî Üzerine Bazı Notlar", *EAÜİFD*, sy. 28 (2007), s. 1-8; a.mlf., "Nizâr Kabbânî ve Eserleri Üzerine Notlar", a.e., sy. 35 (2011), s. 25-38; Asım Öz, "Egemen Söyleme Karşı Eleştirel Tanıklığın Şairi: Nizâr Kabbânî", *Haksöz*, sy. 204, İstanbul 2008, s. 65-72; Eyyüp Tanrıverdi, "Yasak Şiirler", *Folklor / Edebiyat*, XIV/53 (2008), s. 262-264.

SÜLEYMAN TULÜÇÜ

KAÇARLAR

İran'da Kaçar Devleti'ni kuran
Türkmen boyu.

Kaçar adı boyun kurucusu olan beyden gelmiş olup "tehlikeden (göz değmesi, hastalık gibi) kaçan" demektir. Kaçarlar'ın ana yurdu Bozok'tu (bugünkü Yozgat). Boyun ilk zamanlarda Akça (Ağça) Koyunlu,

Akçalı, Şam Bayadı ve Yıva adlı dört obadan meydana geldiği bilinmektedir. Bunlar Dulkadirli iline bağlı büyük oymakların kollarıydı. Kaçar boyu Kuzey Azerbaycan'da iken orada yaşayan İğirmi Dört (yirmi dört) adlı kalabalık bir oymak da ona bağlıydı. XV. yüzyılın sonlarına doğru Bozok bölgesinden Kuzey Azerbaycan'daki Gence yöresine göç eden Kaçarlar'dan başka kaynaklarda XVI. yüzyılda Halep Türkmenleri içinde aynı adı taşıyan bir oymak zikredilir.

Anadolu Kaçarları. Halep Türkmenleri arasındaki Kaçar oymağı 1570'te 780 vergi nüfusuna sahipti. Bu oymağın büyük bir kısmı XVII. yüzyılda Çukurova'da kaldıktan sonra Batı Anadolu'ya göç edip bilhassa Aydın yöresine yerleşti. Kaçar Halil ve Hacı Hasan kethüdâların idaresindeki bu Kaçarlar'ın 1731'de Ahır, Konalar ve Sultan dağlarında yaylamlarına izin verildi. Bunların çoğu XIX. yüzyılda Aydın yöresinde, bazıları da Manisa çevresinde yerleşti. Günümüzde de söz konusu toplulukların izlerine bu bölgelerde rastlanmaktadır. Çukurova'da kalan Kaçarlar ise son zamanlara kadar eski yaşayışlarını sürdürdüler. Az nüfusa sahip Kaçar oymaklarından biri Üç Kapılı yaylasında yaylamakta, Telli Kaçar adını taşıyan oymak da İçel'de oturmaktaydı. Bunlardan başka 1731'de Rakka iskânından kaçanlar arasında Kaçarlı adlı bir oymak da görülür. Anadolu'da 1945'te biri Bingöl'ün Genç, diğeri Malatya'nın Kâhta ilçelerinde Kaçar adlı iki mezraa ile Van'a bağlı Ahlat ve Sinop'un Gerze ilçelerinde aynı adı taşıyan iki mahalle mevcuttu.

İran Kaçarları. Kaçarlar'ın XV. yüzyılın sonlarına doğru Akkoyunlular devrinde hangi sebeple Bozok'tan Gence yöresine göç ettikleri bilinmemektedir. Tarihî kayıtlara göre bunlar 1492'de Gence yöresinde güçlü bir oymak halinde mevcuttu. Aynı tarihte Akkoyunlu hânedanından İbe Sultan lakabı ile tanınmış olan Dâna Halil oğlu İbrâhim Bey, Alıncak Kalesi'nin kumandanı Kazak Seyyidi Ali ile anlaşarak Kaçar askerinin yardımıyla Uzun Hasan Bey'in torunu Rüstem Bey'i hükümdarlık tahtına çıkardı. İbe Sultan ertesi yıl, Kârkıyâ Mirza Ali'nin Rey şehrindeki bazı Bayındırlı emirlerini öldürmesi ve Sultânîye şehrini de yağmalaması sebebiyle tekrar Kaçar askeriyeye Gilân'a girip Mirza Ali'nin ülkesini yağmaladı ve Gilân askerinden birçoğunu öldürdü. 1496'da Rüstem Bey, yine Uzun Hasan Bey'in torunlarından olan ve Osmanlı ülkesinden gelen Göde Ahmed Mirza'ya yenilince Kaçar